

NAPOLEON IN NEDERLAND

In 2011 is het exact 200 jaar geleden dat keizer Napoleon een maand lang door Nederland reisde. En daar wordt veel aandacht aan besteed. Hij bezocht tussen 24 september en 31 oktober 1811 tientallen plaatsen in zes provincies. Na een bezoek aan Vlissingen en Middelburg kwam hij via Utrecht en **Duivendrecht** op 9 oktober 1811 in Amsterdam aan.

AMSTERDAM

De sleutels van de stad werden aan de keizer overhandigd op de Oetewalerweg, de huidige Linnaeusstraat. Te paard reed Napoleon door de Muiderpoort de stad binnen. Hij logeerde bij zijn broer Lodewijk in het Paleis op de Dam.

In Amsterdam werd hij door een enthousiaste menigte onthaald.

Toch was niet iedereen in Nederland in een juichstemming. Een jaar eerder was een eind gekomen aan het bestaan van het Koninkrijk Holland onder koning Lodewijk Napoleon, de broer van Napoleon. Nederland was nu ingelijfd bij het Franse keizerrijk. Het land moest meedoen aan het zogenaamde ‘Continentele Stelsel’, de handelsblokkade tegen Engeland, waarmee de Fransen in oorlog waren. De gevolgen voor Amsterdam waren verschrikkelijk: er kwamen geen schepen meer in de haven en de handel kwam bijna stil te liggen. De werkloosheid liep enorm op.

DE KEIZERLIJKE ROUTE

Onder het bewind van Napoleon Bonaparte (1804-1815) is Route Impériale 2 tot stand gekomen. Dit was letterlijk een rijksweg van Parijs naar Amsterdam.

In Nederland liep het tracé over de huidige N263, vervolgens via Oosterhout, Gorinchem, Lexmond en Utrecht langs de Vecht naar Abcoude en Amsterdam.

Tussen Utrecht en Amsterdam vind je nog de Amsterdamsestraatweg, Straatweg, Rijksstraatweg en Abcouderstraatweg.

Route Nationale 2 (N2) is een N-weg in Frankrijk. De weg verbindt Parijs met de Belgische grens ten noorden van Maubeuge. De N2 werd oorspronkelijk (sinds de aanleg in 1811 onder Napoleon I) aangeduid als *Route Impériale 2*, die Parijs met Amsterdam zou verbinden.

Na 1815, toen het Verdrag van Wenen werd gesloten is het gedeelte ten noorden van de grens Frankrijk - België niet langer aangeduid als Route Impériale. België en Nederland werden in die tijd onafhankelijk. In 1824 veranderde de naam nog in *Route Royale 2* en in 1830 kreeg de weg zijn huidige benaming.

De oude route tussen Parijs en Amsterdam is op sommige plaatsen nog herkenbaar. De route tussen Parijs en de Belgische grens is nog volledig intact, net als de verbinding tot aan de Nederlandse grens via Brussel en Antwerpen. In België is de route hernummerd tot N6 en N1. De N263 op Nederlands grondgebied maakte deel uit van de oude Route Impériale, net als de huidige Amsterdamsestraatweg in Utrecht.

INTOCHT 200 JAAR GELEDEN

De intocht in Utrecht was minder indrukwekkend geworden dan voorzien, want de regen viel er met bakken uit de hemel. In Amsterdam verliep alles meer naar wens. Het publiek vergaapte zich aan het vertoon. In een grote optocht kwamen drie kwartier lang de verschillende legeronderdelen met hun muziekkorpsen voorbij, wedijverend in kleurigheid en marcheerkunst. Vanaf de stadsrand in de Watergraafsmeer trokken de troepen door de stad naar de Dam, die werd omgedoopt tot Place Napoleon.

De keizer en de keizerin namen hun intrek in het paleis en bleven twee weken in de stad. Napoleon ondertekende enkele tientallen decreten over alle mogelijke aspecten van het Nederlandse bestuur. Her en der werden speciale theatervoorstellingen, galafeesten, een vuurwerk en wat al niet georganiseerd, soms opgeluisterd door het keizerlijke paar zelf.

Nadat broer Napoleon Bonaparte Nederland bij Frankrijk had ingelijfd, werd er in 1811 een 'Kostuum der Maires' ingevoerd. Een blauwe rok en broek, een rode sjerp, en een 'Fransche Hoed, met eenen zilveren Knoop en Lis'.

Op het schilderij van de intocht van Keizer Napoleon in Amsterdam (Mattheus van Bree) staat de Dam vol met civiele ambtsdragers in Frans ambtskostuum

Napoleon behoort tot de meest bekende personen uit de geschiedenis. Hij wist zich van eenvoudige komaf op te werken tot keizer van Frankrijk en heerser over bijna geheel Europa. Maar bij Waterloo werd hij verslagen.

DE FRANSEN

*'Rataplan, rataplan, daar komen ze an,
ze hebben geen schoenen of kousen meer an'.*

In 1795 trokken Franse legers over onze grenzen. Ineens stonden duizenden Franse soldaten al aan onze rivieren. De Nederlandse soldaten verdedigden het land met man en macht. Maar de strenge winter maakte het de Fransen makkelijk. De rivieren waren bevroren. De Franse legers trokken zo over het ijs. Met gemak veroverden de Fransen ons hele land.

In die tijd had Nederland geen koning, maar een stadhouder. Deze stadhouder vluchtte weg naar Engeland.

Veel Nederlanders waren blij met de komst van de Fransen. Ze vonden dat de stadhouder het land niet goed leidde en hoopten dat de Fransen hen meer vrijheid zouden brengen. Er werd gezongen en gedanst rond de vrijheidsboom. Ze hoopten dat alles anders en beter zou worden. Maar dat ging anders.....

Die vrijheid die de Fransen zouden brengen, viel toch wel tegen. Nederland was al arm, maar nu moesten we veel geld aan Frankrijk betalen. Ook moesten we een Frans leger van 25.000 man voeden en kleren geven. En er kwamen telkens weer nieuwe soldaten aan, in gerafelde kleren en rammelend van de honger.

Engeland.....

Frankrijk eiste dat Nederland een verbond sloot met Frankrijk. Daardoor werden de vijanden van Frankrijk ook onze vijanden. Frankrijk was in oorlog met Engeland, dus... als bondgenoot van Frankrijk kwam Nederland ook in oorlog met Engeland. Nederlanders mochten geen handel meer met de Engelsen drijven. En voor Nederland was juist deze handel heel belangrijk!

De Engelse schepen waren de baas op zee. Er was geen Nederlands schip dat de haven durfde uit te varen, want dan werden ze door de Engelsen opgepakt. Voor onze handel was dit heel slecht. Er kwamen geen goederen meer aan. Mensen werden werkloos en steeds armer!

Nederland was sinds 1810 onderdeel van het Franse Keizerrijk en Amsterdam was toen officieel de Derde Hoofdstad. De Franse overheersing bracht talrijke bestuurlijke vernieuwingen – het bevolkingsregister en de Kamer van Koophandel stammen uit die tijd. Economisch waren de tijden echter beroerd, omdat de handelsvloot niet kon uitvaren door de oorlog met Engeland.

Op 9 juli 1810 kwam er een eind aan het kortstondig bestaan van het Koninkrijk Holland onder koning Lodewijk Napoleon. Hij had zich onder andere verzet tegen een strikte handelsblokkade tegen Engeland. Daardoor was Nederland een lek in het zogeheten Continentale Stelsel. Na de inlijving bij het Franse keizerrijk had keizer Napoleon meer mogelijkheden zijn plannen uit te voeren. de gevolgen waren voor Amsterdam verschrikkelijk: in 1810 kwamen al weinig schepen binnen, ongeveer 200, in 1811 niet één meer. De werkloosheid liep sterk op, en dat in een situatie dat al een derde van de bevolking van de bedeling leefde. Om er zeker van te zijn dat in geval van een invasie in Engeland de Europese kust goed verdedigd achter zou blijven, kwam Napoleon in 1811 de Nederlandse havens inspecteren. Na een bezoek aan Vlissingen en Middelburg kwam hij via Utrecht en Duivendrecht op 9 oktober in Amsterdam aan.

[Zie ook](#)

De Fransen waren zo'n twintig jaar de baas in Nederland. Rond 1813 brokkelde de macht van Napoleon af. Hij wilde Rusland veroveren, maar dat werd een mislukking. Toen durfden de grote Europese landen samen tegen hem in de aanval te gaan. Napoleon moest al zijn legers terugtrekken naar Frankrijk. Toen vertrokken ze uit Nederland.

De oude stadhouder, die naar Engeland was gevlucht, was ondertussen overleden. Maar zijn zoon kwam terug, toen de Fransen verdwenen waren. Hij kwam aan met een schip in Scheveningen. Hij werd geen stadhouder, maar koning, koning Willem I. De Franse tijd was voorbij en Nederland werd een koninkrijk.

Napoleon in Amsterdam

Charles Rochussen (Kralingen 1814 - Rotterdam 1894)
Doek, olieverf; gemonogrammeerd, 1862; 54×32; inv. A 4959

Op het toppunt van zijn macht, (...) deed Napoleon met zijn gemalin op 9 oktober 1811 zijn intrede te Amsterdam, dat bij de inlijving tot derde hoofdstad van het Franse rijk was verklaard. Hij kwam om zelf de behoeften van het land te kunnen beoordelen. Napoleon beweerde *zich beminnelijk te willen voordoen*, maar de tiërcering der staatsschuld was hem voorgegaan, het verlies van Java vergezelde hem en de drievoudige lichting voor de tocht naar Rusland volgde hem! Er zijn vele anekdotes bekend over dit veertiendaags bezoek van Napoleon en Marie-Louise. De autoriteiten hadden zich tot het uiterste ingespannen voor een feestelijke ontvangst. Hoe de keizer over de bevolking dacht, blijkt uit een gesprek dat hij met Caulincourt, de hertog van Vicenza, had tijdens een late avond-wandeling langs de eenzame grachten der kwistig versierde maar verarmde hoofdstad (meegedeeld door Dr. I.P. Arend in de *Holland* van 1854).

De Hollanders, zo zei de keizer onder meer, zijn goede mensen. De vereniging van Holland met Frankrijk zal van onschatbaar nut zijn. Met de onze verenigd, vernietigt de Hollandse zeemacht die van Engeland. Binnen enkele jaren zullen wij meester op zee zijn. Daartoe moeten de Hollanders zich oprecht bij mij aansluiten. Sire! antwoordde Caulincourt, *de goede ontvangst die Uwe Majesteit hier ondervindt, strekt om deze hoop te versterken. Zonder twijfel, hervatte Napoleon, indien deze althans niet het gevolg is van de geslepenheid van het ogenblik. Dwaas is hij die op de toejuiching van het straatvolk bouwt. Ik ben zeker vrijwel bij mijn brave Hollanders geslaagd. Er bestaat bij hen een instinct voor het grote en voor edele daden. Hun dapperheid evenaart die der Fransen. Dat is de veelvermogende band van overeenstemming tussen de beide volken.*

Het artikel van Arend staat in 'Holland'. Almanak voor 1854. J. van Lennep ed. (Amsterdam 1854) 60-83.